

1982 – פרשת משה ועקנין – ראיות שהושגו באמצעים פסולים

מאת: סגן מיכאל גלר, סניגור צבאי, הסניגוריה הצבאית המחוזית

מערכת המשפט הצבאית מתמודדת זה שנים רבות עם סוגיות הנוגעות לזכויות חשודים, עצורים ואסירים במשפט הפלילי ובפרט עם שאלת קבילותן המשפטית של ראיות שהושגו באמצעים לא חוקיים. בראשית שנות השמונים נדון מקרה בו הושקה חייל במי-מלח לשם איתור חבילות סמים. הפרשה נבחנה בבית דין צבאי מחוזי, בבית הדין הצבאי לערעורים ואף בעתירה לבג"ץ, שהוכרעה בשנת 1983. נוכח עקרוניות השאלות שנדונו בתיק, החליטו שופטי בג"ץ לערוך דיון נוסף ומורחב בבית המשפט העליון, שהוביל לפסק דין סופי בשנת 1988. בהרכב בית המשפט ישבו חמישה שופטים ובראשם נשיא בית המשפט העליון דאז, מאיר שמגר.

גם פושעים נהנים מחוק הגנת הפרטיות

מאת אלפרד ויתקון

כותרתה של כתבה שפורסמה בעיתון "דבר" במאי 27, 1983.

רקע עובדתי

פרשתנו עניינה בחייל שנחשד בעבירות סמים, ובהמשך לכך נעצר ונחקר בידי חוקרי מצ"ח בקשר לעבירות אלו. ביום האירוע נשוא ההליך, היה רב"ט משה ועקנין (להלן: "החייל") בכלא צבאי. לטענת רשויות הצבא, באותה תקופה פשתה תופעה של הברחת סמים לתוך מתקני כליאה. תופעה מדאיגה זו הטרידה גם את מערכות אכיפת הדין האזרחיות, כפי שנראה גם בהמשך החיבור.

אצל הסוהרים הצבאיים עלה חשד, כי חייל בלע מספר חבילות סמים מוברחות והסתיר אותן בתוך גופו. בעקבות החשד החייל נחקר ע"י חוקרי מצ"ח והכחיש את המיוחס לו.

השוטרים הצבאיים הציעו לחייל לשתות מי מלח, מעשה שיביאו לידי הקאה - שכן ככל שלא ימצא דבר, יהיה בכך "להוכיח" את חפותו. החייל הסכים לשתות את מי המלח שחוקרי מצ"ח הגישו לו, מבלי להבין את משמעות בקשתם ובאמונה כי יצליח להערים על החוקרים. החייל שתה ממי המלח והקיא חבילה אחת של סמים. כאשר הבין את תוצאות שתיית מי המלח, החייל לא רצה להמשיך אך גם לא רצה ליצור בעיני החוקרים תמונה לפיה הוא מסרב מכיוון שאינו חף מפשע. החייל לגם מהמים - וירק אותם בו ברגע. בשלב זה השוטרים הצבאיים החליטו להשקות את החייל בכוח בכך שהחזיקו את פיו פתוח ומורם ולא איפשרו לו לפלוט את המים החוצה. החייל הוכרח לבלוע את המים ובעקבות פעולות אלו הקיא שתי חבילות נוספות של סמים.

נגד החייל הוגש כתב אישום בגין החזקת סם, בהסתמך על חבילות הסמים אשר נתפסו. התביעה הצבאית ביקשה להגיש את שלושת חבילות הסמים אותן הקיא הנאשם כראיות במשפטו של החייל.

בא-כוחו של החייל התנגד להגשת החבילות כראיות וטען בפני בית הדין הצבאי המחוזי ובפני ערכאת הערעור הצבאית כי החבילות הושגו במהלך חקירה בלתי חוקי ובניגוד לרצונו של הנאשם.

על אף טענות סניגוריו, החייל הורשע בבית-דין צבאי מחוזי בעבירה של החזקת סם בגין שלושת החבילות, והושתה עליו שנת מאסר אחת, מחציתה לריצוי בפועל ומחציתה על-תנאי. ההגנה הגישה ערעור על הכרעת הדין לבית הדין הצבאי לערעורים אשר נדחה גם הוא. נוכח זאת, ההגנה עתרה לבית הדין הגבוה לצדק בגין מעשי הרשות החוקרת, לשם פסילת הראיות. בבית המשפט העליון נערכו שני דיונים, האחד בעתירה לבג"ץ, שנמשך כשנה, והשני נערך כדיון נוסף, שנמשך כחמש שנים בפני הרכב מורחב.

בתמונה: אילוסטרציה של חקירת המשטרה הצבאית החוקרת (דובר צה"ל)

ההליכים המשפטיים

ההליכים המשפטיים בבית המשפט העליון התמקדו בשאלה מורכבת, שעד אותה עת לא לובנה במשפט הפלילי הישראלי, לאור חוק חדש באותה עת: **חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981**. הדיון נערך לאחר חיקוק חוק הגנת הפרטיות וטרם כינונו של **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**. הדיון הוכוון לשאלה, כיצד יש להכריע במקרים שבהם יש התנגשות בין זכות האדם לשלמות גופו ולכבודו, כנגזרת של הזכות לפרטיות, לבין האינטרס הציבורי, בדגש על האינטרסים הגלומים בפעולות לאכיפת דין.

מצד אחד ניצבה זכותו של אדם לשלמות גופו ולכבודו, תוך פרשנות של **חוק הגנת הפרטיות** ובפרט סעיפים 1)2 ו-32 שעניינם בהגדרת פרטיות ובפסלות ראייה שהושגה תוך כדי פגיעה בפרטיות בהליך משפטי, ומצד שני ניצב האינטרס הציבורי למיגור תופעת השימוש בסמים ולניהול התקין של מתקני הכליאה.

המדינה טענה, כי קבלת טענת ההגנה עשויה להביא לקבלת "**כלל פסילת ראיות פסיקטי**" – יצירת כלל ראייתי לפסילת ראיות שלא ראוי לשומען ולקבלן מסיבות שונות, אותו יקבע בית המשפט כתקדים מחייב, ולא המחוקק.

לאורך שנים רבות נמנעו בתי המשפט בישראל מאימוץ כלל שכזה. בארצות הברית קיים "כלל הפסילה האמריקאי", המכונה גם בשם כלל "פרי העץ המורעל". לגביו נשמעו לא פעם טענות בדבר

הצורך להחילו גם במערכת המשפט הישראלי. הרעיון העומד מאחורי הכלל הוא כי ראיות שהושגו במעשה פסול של הרשויות, גם אם היו יכולות להיות ראיות כשרות בפני עצמן, יראו בהן ראיות פסולות - ובתי המשפט לא יוכלו להסתמך עליהן. לפי גישה זו, יכולים להיות מקרים בהם בתי המשפט יצטרכו להתעלם מהאמת העובדתית – למשל, מקיומה של חבילת סמים מסוכנים שהוחזקה שלא כדין – על מנת לרפא פגמים בתהליך החקירה ואיסוף הראיות. דבר זה יכול להוביל לזיכויים של נאשמים, חרף הימצאותן של ראיות מרשיעות.

עמדת המדינה לא התקבלה בבג"ץ. דעת רוב שופטי בג"ץ בתיק נטתה לעמדת הסניגוריה, שפירשה את חוק הגנת הפרטיות באופן מרחיב, כך שיכלול את פעולות החוקרים במקרה הנידון כפגיעה בפרטיות. לפי פרשנותו של השופט בך, כלל הפסילה האמריקאית נכנס לשיטת המשפט הישראלית "בדלת האחורית", תחת סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות, הקובע כי חוק שהושג תוך פגיעה בפרטיות יהיה פסול מלשמש ראיה בבית משפט. בנוסף, לפי אותה פרשנות, ניתן היה להכניס תחת המושג "הטרדה אחרת" המופיע בסעיף 12(1) העוסק בהגדרת הפגיעה בפרטיות, כל פעולה הפוגעת בנחקר באופן בלתי סביר. לכן ניתן היה לפסול את הראיות שהפעולות הפוגעניות הניבו בעניינו של החייל ועקנין.

32. חומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות יהיה פסול לשמש ראיה בבית משפט, ללא הסכמת הנפגע, זולת אם בית המשפט התיר מטעמים שיירשמו להשתמש בחומר, או אם היו לפוגע, שהיה צד לתליך, הגנה או פטור לפי חוק זה.

חומר מסווג
לראיה

סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות, כפי שפורסם בספר החוקים מיום 11 במארכ 1981

בהחלטה זו, בג"ץ הפך למעשה את קביעת בתי הדין הצבאיים בשתי הערכאות הקודמות, אשר סברו כי סעיף 32 לא חל על המעשה הנדון וכי חבילות הסמים, אשר נפלטו מגופו של החייל לאחר שזה הושקה בכוח במי מלח הינן בגדר ראיה קבילה בהליך. השופט ברק לא קיבל פרשנות זו וסבר כי היא מרחיבה יתר-על-המידה, ונותר בדעת מיעוט.

יחד עם זאת, פסק דינו זה של בג"ץ לא שם סוף פסוק לפרשה.

ראשית, מבחינה מעשית קביעת בית המשפט בדעת הרוב לא הועילה לחייל. בג"ץ הורה על החזרת הדיון לערכאת בית הדין המחוזי על מנת שישלים פסק דינו בכפוף להערות בית המשפט העליון, תוך שנקבע כי אין מקום להתערב בהרשעת העותר באופן מלא בשתי הערכאות הקודמות. זאת, משום שחבילת הסמים הראשונה הייתה בגדר ראיה כשרה; החייל פלט אותה מגופו לאחר שנתן את הסכמתו לשתות ממי המלח. על כן, מעשה החקירה הזה (להבדיל מההשקיייה הכוחנית שנעשתה לאחר מכן) הוגדר כפעולה סבירה, שבוצעה במסגרת תפקידם של חוקרי המשטרה הצבאית החוקרת.

שנית, שופטי בג"ץ ראו לנכון לערוך **דיון נוסף** לאור עמדת המדינה ולאור מחלוקתם של השופט בך והשופט ברק, וזאת בפני חמישה שופטים כאמור: הנשיא שמגר, המשנה לנשיא אלון, והשופטים ברק, לוי ובה. הדיון התמקד בפרשנותו של חוק הגנת הפרטיות, ובהתאמתו לפסילת פעולות שתכליתן השגת ראיות בחקירה פלילית.

מול השופט בך ניצבו יתר השופטים, שסברו כי המונח "הטרדה אחרת" לא יכול להיות מפורש באופן כה רחב, וכי לא ניתן יהיה לקבל תוצאה לפיה "כלל הפסילה האמריקאית" יכנס לדין הישראלי דרך חוק הגנת הפרטיות. בפסק הדין, שנפתח בחוות דעת מפורטת של הנשיא שמגר, הובהר כי חוק הגנת הפרטיות נועד למנוע השגת ראיות תוך פגיעה בפרטיות במובנה הישיר והברור: למשל, השגת ראיות בהאזנת סתר אסורה; אך לא חבילות סמים. כך, חרף הפסול ואי-החוקיות הנטענת בפעולתם הכוחנית של חוקרי המשטרה הצבאית. בדיונם הפרשני, השופטים קבעו שאי-אפשר לקבל גישה לפיה למחוקק הייתה "כוונה נסתרת" לכך שכל פעולה כוחנית תיחשב הטרדה שפוגעת בפרטיות ותביא לפסול ראיות שהושגו מכוחה, גם לפי הגישות המרחיבות ביותר, המבקשות להתחקות אחר כוונת המחוקק.

לפיכך, בית המשפט העליון הפך את ההחלטה הראשונה שנתקבלה בבג"ץ ובכך נפסל הרעיון לאימוץ דוקטרינת פסילת הראיות הפסיקתית.

דין נוסף מס' 9/83

1. בית הדין הצבאי לערעורים
 2. בית הדין הצבאי המחוזי
 3. פרקליט צבאי פיקודי
- נגד
משרד ועקנין

בכית המשפט העליון
[30.10.88]

לפני הנשיא מ' שמגר, המשנה לנשיא מ' אלון והשופטים א' ברק, ש' לוין, ג' בך

חוק השיפוט הצבאי, תש"י-1955, ס"ח 171, סעיפים 245, 245א(2) – פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, ג"ח 526, סעיף 8(7) – חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, ס"ח 128, סעיפים 2, (2), (1), (2), (5), (7), (8), (9), 19, 18, 5, (ב), 32 – הצעת חוק הגנת הפרטיות, תש"ם-1980, ס"ח 205 – חוק האונת סתר, תשל"ט-1979, ס"ח 118, סעיף 13 – חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 16), תשמ"ג-1983, ס"ח 44 – תקנות השיפוט הצבאי (בדיקות לגילוי החוקה או שימוש בסמים מסוכנים), תשמ"ג-1983, ק"ת 1407 – תקנות בתי הסוהר הצבאיים, תש"י-1955, ק"ת 206 – תקנות השיפוט הצבאי (כתי סוהר צבאיים), תשמ"א-1981, ק"ת 294 – חוק יסודות המשפט, תש"ם-1980, ס"ח 163, סעיף 6 – חוק הבק, תשמ"ב-1982, ס"ח 218, סעיף 30 – חוק העונשין, תשל"ז-1977, ס"ח 226, סעיפים 192, 249, 288, 404, 496 – חוק לשיבת עורכי הדין, תשכ"א-1961, ס"ח 178, סעיף 90 – חוק הפרשנות, תשמ"א-1981, ס"ח 302, סעיף 7.

הדיון הנוסף נסב על פסק דינו של בית המשפט הנכבד לצדק, לפיו החלט, כרוב דעות, לפסול ראיות שהושגו על-ידי חוקריו של המשיב, תוך שימוש במעשים בניגוד לרצונו. חוקריו של המשיב השתדלו בעל כורחו כפי מלח, שנוצרו לגרום להקאה. עם התקאה מלח המשיב מגופו החילית הוכילו סמים מסוכנים, אשר הוברחו אל בין כותלי בית הסוהר בו היה כלוא. אשר לפסילת החבילות כראיות קבילות נמסר, בין היתר, כי יש לראות במעשה החופזים משום "הטרדה" כמשמעותה בסעיף 112 לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, ולכן מהווה המעשה פגיעה בפרטיות. מקביעה זו התבקשה המסגרת, המופכת על האמור בסעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות, לפיה החבילות שנתגלו כתוצאה מהפגיעה בפרטיות המשיב, אינן קבילות כראיה בבית משפט.

בית המשפט העליון פסק:

א. (1) השקיינו של המשיב כמי מלח בבית, כאשר שיטתו פרוחית את פיו ואינם משפטים לו לילוט את המלח, הייתה מעשה בלתי חוקי ובתורו שכוח – אמור (848 ח).

837

פסקי דין, כרך טב, חלק שלישי, תשמ"ח/תשמ"ט-1988

בג"צ מס' 249/82

משה ועקנין
נגד

1. בית הדין הצבאי לערעורים
2. בית הדין הצבאי המחוזי, מחוז שיפוט מטכ"ל
3. פרקליט צבאי פיקודי

בכית המשפט העליון בעמדתו כבית המשפט גובה לצדק
[28.4.83, 20.6.82]

לפני השופטים א' ברק, ג' בך, א' שינבונים

פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, ג"ח 526, סעיף 8(7) – חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, ס"ח 128, סעיפים 2, (2), (1), (2), (5), (7), (8), (9), 19, 18, 5, (ב), 32 – הצעת חוק הגנת הפרטיות, תש"ם-1980, ס"ח 205 – פקודת הדואר [נוסח חדש], תשל"ז-1976, ג"ח 567, סעיף 2(99) – חוק המונשין – תשל"ז-1977, ס"ח 226, סעיפים 2(ב), 249, 249, 249 (5) (הוספו: ס"ח תש"ם 112) – חוק הפרשנות, תשמ"א-1981, ס"ח 302, סעיף 7 – פקודת הפרשנות [נוסח חדש], ג"ח 2, סעיף 3 (בוטל: ס"ח תשמ"א 302) – פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, ג"ח 421, סעיף 12.

העותר, שהיה כלוא בכלא צבאי, הושקה בידי חוקריו כפי מלח בעל-כורחו, כדי להביאו להקאה תוכן קיבתו. החילות סמים מסוכנים, שנשלחו מקיבתו בעקבות הפעשה, נתפסו. בעת משפטו הצבאי טען העותר לפני המשיבים 1 ו-2, כי המעשה האמור היה בלתי חוקי, ומתווה "הטרדה" כמובן בסעיף 112 לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, לפיכך בקש לפסול את החילות הסמים מלשפטו ואף נדרו בהתאם על הוראת סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות. המשיבים 1 ו-2 דחו טענתו זו והרשינו את העותר בדין. מכאן העותר:

בית המשפט הגבוה לצדק פסק:

א. בישראל לא נחקקו כלל "הפסולה" (exclusionary rule) האמריקני – שהפך לבלתי קבילה כל ראיה, שהושגה על-ידי חוקרי המשטרה בדרך בלתי הוגנת. במישרין או בעקיפין – ובתי המשפט אין לא ראו עד כה צורך לאמץ את ההלכה האנגלית בדבר פסילת שיקול הדעת לשוטט לפסול ראיה בדרך לא הוגנת.

ב. (1) השקיינו אתם בעל-כורחו ובכוח כפי מלח על-מנת להביאו לידי הקאה תוכן קיבתו היא מעשה חקופה הנוהה עם עבירת פסילת ראיה שבה עולה אחריותו בנוסף להיותו מעשה מספיל ומעליל.

393

פסקי דין, כרך לה, חלק שני, תשמ"ח/תשמ"ד-1983

עמודי השער של פסקי הדין בבג"ץ 249/82 ובדנג"ץ 9/83

חשיבות הפרשה

חקירה פלילית היא חוליה חיונית של ההליך הפלילי בכללותו, ויש לראותה כמפתח המניע את כלל ההליך השיפוטי הפלילי. החקירה הפלילית מבוססת על מוסכמה בעלת מעמד חוקתי של ממש, הנמצאת בבסיסו כל משטר דמוקרטי ומניחה "כי לצורך הבטחת קיומה של חברה אנושית נדרש סדר ציבורי וגורם שלטוני שיופקד על שמירתו". מוסכמה זו, כדברי השופטת פרוקצ'יה בבג"ץ 2605/05 המרכזי האקדמי למשפט ולעסקים, חט' זכויות האדם נ' שר האוצר, כמוה כאמנה חברתית המטילה על המדינה אחריות לקיים מערכת נורמטיבית שקובעת את גבולות הגזרה להתנהגות האנושית, ואשר תאכוף את כיבודם כנדבך חיוני שאין בלעדיו בהגנה על הסדר הציבורי.

ברור לכל, כי לעיתים ההליך הפלילי מחייב פגיעה מסוימת בזכויות היסוד של האדם, לשם אכיפתן של אותן נורמות. יחד עם זאת, משיקולים זהים של **הגנה על זכויות האדם וכבודו**, המדינה הדמוקרטית, מחויבת לכבד את זכויותיהם של החשודים והעצורים ולהגביל את כח האכיפה השלטוני.

פסק הדין המסכם נשוא חיבור זה הצטרף להליכים קודמים שנדונו בקשר לפגיעה בזכויותיהם של חשודים, נחקרים ועצורים. במיוחד בולט הקשר בין ההליך בפרשת **ועקנין** לבין הליך שנדון בשנים 1979 – 1980 בפני בג"ץ, בקשר להתמודדותן של רשויות הכליאה האזרחיות עם תופעת הברחת הסמים למתקני מעצר וכליאה – בג"ץ 355/79 בעניין **קטלן**. באותו תיק נבחנה עתירה נגד נוהל שנקבע על ידי שירות בתי הסוהר (השב"ס) שאיפשר בדיקה לגילוי סמים מסוכנים באמצעות ביצוע חוקן לעצירים, כדי לגרום להם לפלוט מגופם חבילות סמים. באותו תיק לא נדונה פסלותן של הראיות עצמן, אך הותוו בו מספר כללים חשובים ביחס להגנתם של חשודים, נחקרים ועצורים כאמור, בדגש על שמירת זכותם לשלמות גופם, צנעתם וכבודם; כללים אלו הובילו את בית המשפט למסקנה שהנוהל לפיו ניתן לבצע בעציר חוקן ללא הסכמתו, והפעולות שבוצעו על פיו, לא היו כדין.

בפרשת ועקנין, שתחילתה בשנת 1982, כעשור לפני כינון **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**, וסופה בשנת 1988, כעשור לאחר פרשת קטלן הנזכרת, סומנה אבן-דרך נוספת בפסיקה הנוגעת להגנותם ותקינותם של הליכי אכיפת דין בישראל, בהתייחס לפגיעה בעל אופי דומה, שעניינה החדרת חומר לגופו של הנחקר.

אמנם, בסופו של דבר לא נתקבלה בפרשה זו הלכה בדבר כלל פסלות ראייתי, וכך גם לא בפרשות מאוחרות יותר (למשל, ע"פ 480/85 **יוסף קורטאם**, שם הותרה קבלתה של חבילת סמים כראיה, לאחר שזו הוצאה מגופו של חשוד, מכיוון שסיכנה את חייו, תוך התייחסות ישירה לפסק הדין בפרשת ועקנין); ואולם הלכת **ועקנין** עדיין חשובה; יצאה בה אמירה מלפני בית המשפט העליון, לפיה רשויות החקירה אינן יכולות לפעול בכל אופן שיעלה על דעתן. לטעמי, ניתן לראות בפסק דין זה ניצנים למה שכונה לימים "מהפך חוקתי" ומשום פתיחת צוהר לחקיקת חוקים ותקנות ולפסיקה שתכליתם להתמודד עם מקרים של השגת ראיות שלא כדין, בדומה לאשר אירע בעניינו של החייל משה ועקנין.

מאז ועד היום, אנו עדים לפסקי דין רבים ששמו דגש על זכויות חשודים, נאשמים ואסירים ובפרט בסוגיית החיפושים. בערעור לבית המשפט העליון בעניינו של **טוראי יששכרוב**, שנסוב סביב החלטת בית הדין הצבאי לערעורים גם הוא, נקבע כי אי-מתן הודעה כדין בדבר זכותו של חשוד להיוועץ בעורך-דין משפיעה באופן ישיר על קבילותה של הודאתו שנמסרה בחקירה.

פסק הדין באותה פרשה המשיך את אותה מגמה בה פתח השופט בך בפסקי הדין בפרשת ועקנין, ואימץ את **דוקטרינת הפסילה הפסיקתית הישראלית** (דוקטרינה מתונה יותר מהדוקטרינה האמריקאית המלאה שלא התקבלה בישראל), שיכולה לאפשר כיום פסילה של ראיות בגין פגם בדרך השגתן.

באותו אופן ניתן לקרוא גם את פסק הדין המאוחר יותר בעניינו של **רב"ט ברק סיגאוי** שהוכרע גם הוא בבית הדין הצבאי לערעורים ובהמשך הגיע לבחינה נוספת בבית המשפט העליון. בפסק הדין נבחנה שאלת תוקפה של הסכמת חשוד לחיפוש במכשיר טלפון חכם במעבדה, ללא צו שיפוטי מסמיך.

בית הדין הצבאי לערעורים קבע, כי לאור הפגיעה הנרחבת בפרטיות המתלווה לחיפוש במכשיר סלולארי, הסכמת נחקר לא תעניק סמכות לערוך בטלפון נייד חיפוש במעבדה, ללא צו שיפוטי, וזיכה את הנאשם.

שרשרת פסקי דין זו מלמדת על מגמה ברורה, להעצמת ההגנה על זכויותיהם של חשודים ונחקרים.

מדוע בחרתי בנושא?

כחלק מתפקידי כסניגור בסניגוריה הצבאית, נתקלתי לא אחת בשאלות שנוגעות לאופן התנהלות ההליך הפלילי, מחקירה ועד לגזירת דין. בשירותי נחשפתי לא אחת למקרים בהם נטען להפרתן של זכויות בסיסיות של חשודים ונחקרים: פגיעה בזכות ההיוועצות בעורך דין, חקירה בתנאים לא לגיטימיים, וכן הפעלת לחץ לא סביר מצד גורמי חקירה.

אני סבור שפסקי הדין בפרשת ועקנין מלמדים מושכלות יסוד בדבר חשיבותה של הזכות להליך הוגן, ובדבר המגמה הברורה להבטיח כי במהלך ההליך הפלילי, מרגע שאדם נחשד בביצוע עבירה ועד סיום ההליכים המשפטיים, הפגיעה בזכויותיו תהיה רק לפי הוראות הדין, מוצדקת ומידתית. משרשרת פסקי דין שנפתחת בפרשת ועקנין עולה מסר ברור: אופן קיום ההליך אינו פחות בחשיבותו מתוצאתו של ההליך, גם בראי מאינטרס חקר האמת ואכיפת הדין. אנחנו, כחברה, לא יכולים לקדש את השני ומבלי לקדש את הראשון.

להרחבה בנושא, ראו את המקורות הבאים:

- בג"ץ 355/79 אריה בן בנימין קטלן נ' שרות בתי הסוהר ל"ד(3) 294 ;
- בג"ץ 249/82 משה ועקנין נ' בית הדין הצבאי לערעורים ל"ז(2) 393 ;
- ד"נ 9/83 בית הדין הצבאי לערעורים נ' משה ועקנין, מ"ב(3) 837 ;
- ע/24/15 רב"ט ברק סיגאוי נ' התצ"ר (פורסם במאגר "נבו", 6 בנובמבר 2016);
- כתב זכויות לחשוד: סקירה משווה (תחום חקיקה ומחקר משפטי של הכנסת): http://www.knesset.gov.il/LegalDept/heb/docs/Survey220713_2.pdf.